

Khabardeyce

Kelimelerin

Oluşumu

Khabardeyce'de "kalp" ve "araba" olmak üzere birbiri ile ilgisiz iki esas anlam taşıyan "GU" kelimesinden üretilen ve her biri, gramerine sadık kalınarak, doğal bir şekilde, kolay, zevkli ve eşsiz kalitede türetildiği için, (çağlar boyunca ve hala yazı kullanılmamasına, yahut asırlarca sekteye uğramasına rağmen) unutulmayan ve değişik şivelerinde de benzerleri bulunan kelime, deyim ve atasözlerini beş gruba ayırmak mümkündür:

A- Bedenin bir tarafı, yön, organın bir bölümü, özellikle ortası, herhangi bir şeyin ve bir fonksiyonun merkezi, bölge, yer, coğrafi alan, yeryüzü, gökyüzü ifade eden ve yüreğin öneminden ve merkezîyetinden müphem bazı istisnai isimler,

B- Olumlu duygular,

C- Olumsuz duygular,

D- Akıl, zeka, düşünce, anlayış, anlaşma, hatıra,

E- Kalple hiçbir ilgisi bulunmayan "araba" ile ilgili grup,

Türkçe "gönül" denilen kavramın, belli başlı batı dillerinde bulunmadığı ve genellikle doğuya has bu mefhumun batı lisanlarına henüz yeni yeni ithal edilmeye uğraşıldığı, dil konularıyla ilgilenenlerce ifade edilmektedir. Şayet böyle bir arayış varsa, Kafkas dillerine müracaat etmeleri gerekir. Zira, bizim dilimizde "gönül" ile az çok ilgisi olmayan kelime yok gibidir.

Bu inceleme tamamlandığında, daha bariz bir şekilde görülecektir ki:

- adeta yüreği ile konuşan
- hemen hemen her sözü ve her fiili gönül terazisinde tartan ve yargılayan,
- neticede, GUM YEGK'U = Gönüle Yakışan'a itibar gösterip, GUM YEMUGK'U = Gönüle Yakışmayan'ı yadırgayan ve yasaklayan,
- cebri kuvvet desteğindeki yazılı kanun ve anayasaların beceremediğini, sadece bu YEMUGK = Ayıp sözcüğüyle tüm tarihinde başaran

bu duygusal, zeki ve hatta filozof millet, **sadece iki harften** ve tertemiz gönlü ile dupduru zekasını buluşturduğu **bir organdan ibaret** GU sözcüğüne dayalı en az 700 kelime, deyim türetmiştir. Bu benzersiz muhteşem sayı, değişik ve kısacık ek ve ifadelerle 3-5 bini de bulabilir. Ve esasında, kuralına sadık üretim halen devam da etmekte olup, bu dil canlıdır, mana ve hayat doludur.

Prof.Dr. Hayri Domanıç

THAM YA GUM HODU KARIYT ve THAM YA-G'U ZINESIM YA-İ LHE-A-SU DUNAYM TIRIYĖAT. (Allah, gönülleri gibi (tertemiz niyetleri gibi) zenginlikler ve güzelli ler ver-sin... Gön llerinin-hayallerinin ulaşabildik-lerine, fiilen elleri-ayakları ile de uzanıp ulaşabilsinler.) Böyle varolsunlar, aklı, zekayı, sevgiyi, yergiyi, anlaşmayı, ülkeyi ismen buluşturdukları tek yürek gibi **bir ve bera-ber** olsunlar.

Nart Dergisi'nin Temmuz-AĞustos 1998 tarihli 8. sayısında yayımlanan 2 no'lu in-celemede GU sözcüğünden türetilen 18 ke-lime irdelenmişti. Latin alfabesi ile yazımın-dan kaynaklanan zorluk dışında, eleştiril-mesi istenen müteakip kelimeler de şöyledir:

A- "GU" KELİMESİNDEN ÜRETİLEN VE ÖZETLE **ORGAN** VE **YER** İFADE EDEN BA-ZI İSTİSNAİ İSİMLER:

 nemli bir sayı oluşturan bu grup kel-imeler, tamamen istisna da olmayıp, y reğın bedendeki yeri, fonksiyonu, hayatın ve her şeyin esası, önemli unsuru olmasından il-ham alınarak türetilmişlerdir, kavram b -t nl ğ ne sahip bir silsile teşkil etmekte ve muntazam kurallara dayalıdır:

19) Evvela, istisnanın istisnası olarak GU kelimesi, **mide** anlamına da gelir. Mide de bedenın tam merkezinde ve önemli bir organ olduğundan buna GU denmiş veya kalple karıştırılmış da olabilir.

20) Veya **A  Karnına** derken kullanılan GU-NEJ-U tarifi, sabah sabah uyanınca **gönlün boş** halini, yahut GU kelimesi aynı zamanda -ilerde inceleneceğ  üzere- **akıl**, **kavrayış** gibi anlamlar da taşıdığından, bi-lincin tam yerine gelmediğ , boşlukta olduğ  (JEY BEAşKHO gibi) **uyku semesi** vaziyetini anlatıyor da olabilir.

21) **El** anlamına gelen "A" kelimesi ile ba-sit e kalp denilen GU kelimesi birleştirilerek türetilen A-GU (AG'u) kelimesi; **elin kalbi**, yani elin önemli bölümü, kalbin bedendeki gibi **merkezi**, **ortası** ve Türkçe tam karşılığı olarak **AVUÇ İÇİ** demektir. Kafkas dansla-rında avuç i lerini birbirine vurarak yapılan tempoya da AGU YEWOEN ve kısaca AGU denir.

22) Aynı şekilde LHE = Ayak kelimesi ile yapılan LHE-GU kelimesi de **ayağın kalbi**, **ortası**, yani avuç içi gibi **merkezdeki çukur bölge**, ayak altı ve özetle **TABAN** oluyor. (Buna benzer bir de, **ayak altı** anlamında

LHA-BJE kelimesi de var ve sadece ayak için değil, genel olarak her şeyin altı için söylenebilir.)

23) Yukarıdaki kelimenin fiil şekli LHE-GU-N ise, **ayak altı etmek** ve yerleşik me-cazi anlamıyla bir kuralı veya manevi değeri ** iğnemek**, ihlal etmek, hiçe saymak de-mektir.

24) JşIPKHAR WU-LHE-GU-N deyimini de: **yapılalı şeyi**, mesela ger eğ  söylemek, d -r st davranmak gibi maruf (iyi olarak ta-nınmış) kuralları **ayak altı etmek**, ** iğneyip geçmek** anlamındadır.

25) LHE-PE-GU:

Burun,  n, u  anlamındaki PE ile yapı-lan LHA-PE yahut LHE-PE; **ayak ucu** de-mektir. Yani ayağın ** n** tarafındaki taraklı, parmaklı kısma denir. Bu bileşik kelimeye bir de **bölge-alan** anlamıyla GU eklenerek türetilen LHE-PE-GU kelimesi de; bu **defa bir küçük alanı**, **ayağın  n n ** merkez alan ya-kın çevresini ifade eder.

Aynı **ayak ucu bölgesini** tanımlayan bir de LHE-PAĞ kelimesi var ve THAMIşGKEM Yİ BPEşşHAĞ WUTEYLHİN NAH, BEYİM Yİ LHE-PAĞ WUIYLHİN atasözü de; "Fakırın başucunda/baş yaştığının üstünde yataca-ğına, zenginin **ayak ucu bölgesinde** kıvrıl-mak daha iyidir, buna tenezzül etmek bile daha faydalıdır" anlamındadır.

26) şHA-FE-GU:

şHA = baş; FE = deri, yüz, yüzey demek-tir ve şHA-FE de başın yüzeyini ifade eder. Bu kelimeye de orta-merkez anlamıyla GU eklenerek yapılan şHA-FE-GU ise **tepenin tam ortasını** tanımlar.

27) şHA-řU-GU kelimesi de yukarıdaki bileşik kelimenin aynıdır. Yüz, deri ifade e-den sözcükteki "F" sesinin şive değışikliğ  ile "ř" yapılmasından ibarettir. "ř" sesini yoğın bir sıklıkla kullanmayan ve yerinde kulla-nan, örneğın; şeker yerine řO-şUĞ değil, (atalarımızın ilk gördüğü anda, önceden ta-nıdığ  tuza benzettiğ  toz şekerini tadınca edindiğ  izlenimle bu defa bala benzetip) **Bal-tuz, bal gibi tatlı tuz** anlamında FOW-şUĞ/ FO-şUĞ diye isimlendiren ve Kadın kelimesini de şUZ değil, FIZ diye seslendi-ren Uzunyayla Khabardey Adıyebze'sinde de her nasılsa kabul görmüş bulunan bu şHA-řU-GU kelimesi de yine şHA-FE-GU gibi **başın, tepenin, tam ortasını** ifade etmek-tedir.

28) NE-TE-GU:

NE = göz demektir ve TE =  st , yahut kaldıran = ZI-AT anlamıyla ilgilidir. Yani,

NA-TE = gözün üstü, (belki de göz kapaklarını yukarı çeken, kaldıran) manasında ve her halükarda ALIN demektir. GU ilavesi ile yapılan NE-TE-GU kelimesi de **alının tam ortasını** tanımlar. Mesela, Yİ NE-TE-GUM ŞER TIRİĞAHOEN = alının ortasına kurşunu isabet ettirmektedir.

29) NE-GU kelimesi de **gözün içi, merkezi** demektir.

30) NE-GUM ZI GOR YİLHİN = **gözünün içinde, gözünde (kötü) bir şey olmak**, bir şer, bir cürum işlemek üzere bulunmayı ifade eder.

NEGU = Gözün içi'ne üç ayrı kavram girer:

a- Bir cisim batabilir.
b- Takdire mazhar kişi, mecazen göze girer.

c- Bir de, ANI, HAYAL gibi canlanan bir görüntü de gözümüze girebilir ve film şeridi gibi resmi geçit yapabilir.

31) NEGUM KI XHEWOEN = gözün içine maddi bir şeyin vurması yani batmasıdır.

32) NEGUM JEHAN = Herhangi bir olumlu özelliği nedeniyle takdir edilen birinin mecazen göze girmesidir.

33) NEGUM KI JEBGKEN = **gözün içine atlayan** kelime anlamıyla ve zeka, beceri, atiklik gibi vasıflarla ister istemez kendini sevdirmek, ani ve zoraki kendini kabul ettirmektedir.

Yine, göze atlayan anlamındaki NE JEBGKE tanımı da, böyle **afacan** kişiye isim olmuştur.

34) NEGUM KI JEHAN = **gözün içine** (bir hatıra, bir tahayyül gibi) **bir görüntünün girmesi**;

35) NEGUM KI JEHOEN = böyle bir görüntünün **gözün içine düşmesi**, aniden canlanması;

36) NEGUM JEGKİN = Anıların **göz için de geçişi**, adeta resmi geçit yapması;

37) NEGUM JEGKİJİN = Bu hatıraların gözümüzde yeniden canlanmasıdır.

Yukarıdaki **Göz içi** = NEGU kelimesinden başka ve benzerliği nedeni ile onunla karşılaştırılabilecek bir de NE-GK'U kelimesi var ve **gözlerin bulunduğu yanakları, çehreyi** ifade eder. Okunuşu; **Yakışan ve yakışmayan (yani ayıp)** anlamındaki YEGK'U / YE-MIUGK'U gibi seslendirilir.

Örneğin;

a) PLA = **kızmış, kızarmış** kelimesi ile yapılan NE-GK'UPLH; kızarmış yanağı, yani **alyanağı** tanımlar.

b) HA NEGK'U denildiğinde **köpek suratlı** denmiş olur, mecazen (köpek gibi) arsız, utanmaz, **yüzsüz** demektir.

c) Yİ NEGK'UM UPLE MIHKUN = **suratına bakılmaz** kötü kişi,

d) Yİ NEGK'UM DAWRU WUIPLEN? = (utanmadan) **yüzüne nasıl bakarsın?**

e) NEGK'UR ZEEHAN yahut ZEXHEHAN = **çehrenin bulanması, karma karışık olup birbirine girmesi**, kelime anlamıyla, kızma ve üzülmeye neticesi **suratın asılması**,

f) NEGK'UR ZIUXHİJIN = Yukardaki surat karışıklığının açılması, kızgınlık ve üzüntünün dağılıp uzaklaşmasıdır.

38) NEGK'UR GUM Yİ GUNGES = **yüz kalbin aynasıdır** anlamındadır.

39) NE-PE-GU:

NA-PE = **Göz ve burnun tanımladığı yüz, surat** demektir. NE-PE-GU ise, (mesela, yumruğu yerleştirmekle övünülen) **suratın ortasını** ifade eder.

40) Aynı şekilde, PE-GU = **burnun ortasını**,

41) Sırt anlamındaki JZIB kelimesi ile yapılan JZIB-U-GU kelimesi sırtın ortasını,

42) Çok kullanılsa bile, A-JZIB-U-GU = **elin sırtının (el üstü = A-JZI-U'da denilen) elin dışının tam ortasını**,

43) Bel anlamındaki BĞİ ile yapılan BĞİ-GU kelimesi de belin ortasını,

44) Göğüs, döş ifade eden BĞA ile yapılan BĞA-GU kelimesi de göğsün, döşün ortasını gösterir.

45) Et anlamındaki LI eklenerek yapılan ve pişmiş tavuğun makul bir parçası olan BĞA-LI-GU-BE kelimesi de **Göğsün orta eti** anlamındadır. Bu kelimedeki GU-BE bölümünün aslı **Ön** ve **Bağır** anlamıyla GU-PE olabilir ve bu takdirde BĞA-LI-GU-PE; daha açık bir şekilde **göğüs önü eti** demektir.

46) BZE-GU = Dil organı:

Evvela, BZE; **konusulan dil**, yani **lisan** ve aynı zamanda bir lisana mensup (ona ait) **söz** demektir. Örneğin, TURKUBZE = Türkçe, ADIYEBZE = Adigece, KHABARDEYİBZE = Khabardeyce, HATIKOYİBZE = Hatıkoyca gibi.

Bu BZE kelimesine (bir fonksiyonun merkezi yani organı) anlamıyla GU eklendiğinde ise, **konusma organını** isimlendiren BZE-GU yapılır. Ve bu zengin kelime aynı zamanda **Tad alma** duyusunu fiilen gerçekleştirdiğimiz dilleme / dilimizle yalama anlamındaki YEBZEYİN kelimesini de içerir.

Özetle, BZE-GU; öncelikle **konuşma** ve bu arada **yalama / tat alma** organı olan **dildir**.

47) Yİ BZE-GU KI HURİDZIN = **dilini fırlatarak** birine göstermektir.

48) Basit anlamlarıyla dil-kalp-burun gibi enteresan bir üçlünden oluşan BZE-GU-PE kelimesi de; **konuşma ve tat alma organının burnu**, yani **dil ucu** dur.

49) BZE-GUM yahut BZE-GU-PE-M ULHIN / UTIN deyimi, hatırlanmak üzere bulunan bir şeyin **dilin** (ve U = dudağın) **ucunda olmasını** ifade eder.

50) BZEGUR SE YİXHA / YİXHIĞ = **Dil, yalın (kınından çıkarılmış) bıçak (kılıç) gibidir**.

51) S'UH LHEPKIM YİPSER YİBZEG'U = İnsan soyunun canı dilidir.

52) BZEGUM S'UHXHER ZİREYĞAŞX-HIJ = Dil insanları birbirine yedirir.

53) BZEGUM DUNEYR YE'AT = Dil, dünyayı kaldırır.

54) FOWUBZEGU ZİHOJIN = Menfaat için birine **bal dilli davranmak, tatlı dil dökmektir**.

55) BZEGU AFV'U, GU VFEY tanımlaması = **Dili tatlı da kalbi pis** anlamındadır.

Ana kaide olarak, yalın haliyle BZE sözcüğü **lisan/söz** demek ve **organ** anlamıyla GU eklenerek yapılan BZE-GU kelimesi de konuşma organı **Dil'i** ifade etmekle birlikte, sözün gelişine uygun olarak "Lisan/söz" ve "dil organı" kavramları, biri diğerinin yerine ve bazen her iki manayı da içerecek şekilde kullanılmıştır. Mesela Türkçe ve Arapça'da olduğu gibi pek çok lisanda da **Dil** kelimesi hem konuşulan lisanı hem de konuşma organını ifade eder. Çeşitli örnekler:

a) BZE-A-GO = **Küt'dilli**, dili küt yani **dilsizdir**.

b) BZE-MI-U' :

Evvela OEN = Söz söylemek, seslenmek, ünlemek anlamlarını taşır. ĞA-OEN = **söylenenini ünletmek**, (haberi) **yaymaktır**. Söylenenini söylemek anlamındaki OER OETEN kelimelerinden kısaltılarak yapılan ORUWATE; **Söylenti**'dir ve kısaca nakleden kişiye de denebilir.

THA-OEN = Tanrıya seslenmek, arz etmek anlamıyla Dua ve Tanrı ismi anılarak, Allah adı (veya mukaddes bir şey) üzerine yapılan **Yemin**'dir.

Söz konusu OEN fiilinin kökü U = Dudak ve fiilin aslı da U-EN olup, **Dudaktan seslenmek**'tir. Çekiç yahut patlayan top

sesi için de U-EN yahut O-EN fiili kullanılmakta ise de aslı, dudaktan, hatta insan dudağından ses çıkarmak ve hatta anlaşılır söz çıkarmak, (PSELHEN gibi) **Söylemek**'tir. Aynı kökten **Dinlemek** anlamında üretilen DE-OEN / YE DE-U-N kelimelerinin aslı da, bu **Söylenenini dinlemektir** ve atalarımız:

aa) BP'OEN NAHRE DE-OEN = Konuşmaktan ziyade söz dinlemek (iyidir).

bb) WU MI-DA'OME VU OE-HKUN = Söz dinlemezsen ünlenirsin, yani Zİ-MI-HK'U / MI-JE = Bir olmaz / yapılmaz şey yaparsın da, kötü bir namın, söylentin olur demişlerdir.

Netice olarak, Dil anlamındaki BZE sözcüğüne olumsuzluk eki "MI" ile OEN fiilinin kısaltılmışı "U" eklenerek yapılan BZE-MI-U' kelimesi; **seslenemeyen, söz söyleyemeyen dili**, yani BZE-A-GO gibi Dilsiz'i tanıtır ve mecazen derdini anlatamayan, adet-görenek bilmeyen anlamı da vardır.

56) ZİBZE-GU (ZİBZE) WUMIJŞEM WU-AXHEHAME WU BZE-MI-U' = Lisanını bilmediğin topluluğa girersen dilsiz sayılırsın.

c) Meramını anlatamadıkları için şefkate muhtaç hayvanlar da, BZE Zİ-MI-THAMIŞGKE = dili olmayan zavallı yaratıklar olarak nitelendirilmişlerdir.

d) Bütünün bir bölümü, genellikle **yarısı olmayan** = NIKO ve diğer bölümüne **muhtaç** = HO-NIKO kavramları ile yapılan BZE-NIKO kelimesi; tam ve mükemmel **konuşmaya muhtaç, yarın/noksan dilli**, yani **peltek-pepe** (ve biraz da adet-görenek bilmeyen) kişiyi ifade eder.

57) BZE-GU-REF kelimesi de; sürüklemek, oradan oraya sürüklemek anlamındaki LHEFIN / ZİRİLHEFEN fiillerinden üretilmiş ve **dilini ağız içerisinde oradan oraya sürükleyen**, rahat kullanamayan anlamıyla **peltek, pepe** demektir.

e) Sağlam anlamında BIDE kelimesi ile yapılan ve Türkçe "ağız sıkı" deyiminin karşılığı olan BZE BIDE = **Sağlam dil, sıkı dilli**;

f) ZİBZE BİDEM NASIP YİES = Dili sıkı, sağlam olanın, yani sır tutabilenin, gevez olmamanın şansı vardır, kismetlidir.

g) Bir şeyi **sakınmak**, koruyup kollamak, hata yapmamaya dikkat ve itina göstermek anlamındaki HO-SAKIN fiili ile yapılan BZEM HOSAKIN / HO-M-SAKIN =

Diline hakim olup, sakınmak ve karşıtı, sözünü sakınmamak, hiç dikkat etmemek;

- h) WUİBZEM KI-U-HAR JUMUA = dilinin ucuna uğrayanı (geleni) söylemek!
i) Çok kötü bir söz söyleyen için denen WUİBZER PUH = Dilin kopsun;
j) WUİBZER (WUİJER) WUBID = dilini (ağzını) tut, gevezelik etme;
k) YİBZER YİWBUDAS = Felç gibi bir hastalık sebebiyle **dili tutuldu** veya aşırı heyecan, şok gibi bir nedenle **nutku tutuldu**, konuşamaz oldu anlamındadır.

58) Sert bir şeyi **yumuşatmak**, pelte hale getirmek ve bağlı bir şeyi **çözmek** anlamındaki ĞA-TDE'TEN fiili ile yapılan Yİ BZE-GU (Yİ BZE) KE ĞA-TE'TEN = **dilini yumuşatmak, çözmek** yani konuşmayı konuşturmak;

59) BZEGUR ZE VFENEN = dilin takılıp dolaşması, yani bir an için konuşamamak;

- l) YİBZEM YEDZEKAJİN = Kazara veya pişmanlık yahut şaşkınlık belirtisi olarak **kendi dilini dişlemek** yani ısırmasıdır.

n) ZEZ = safra; NAHRE NAH = bir şeye kıyasla daha, DİĞ = Acı-buruk-ekşi; FOW = bal; AFV = tatlı, GATE = kılıç, JAN = keskin anlamında olmak üzere; "BZER, ZEZİM NAHRE NAH DİĞ, FOWUM NAHRE NAH AFV, GATEM NAHRE NAH JAN" atasözü; "Söz, safradan acı(buruk-ekşi), baldan tatlı, kılıçtan keskindir" anlamındadır.

- o) BZE kelimesine birleştirici "A" sesi ile birlikte, kötü anlamına gelen GE eklenecek yapılan BZE-A-GE = **Söz bakımından kötü**, yani arsız demektir. Her türlü huysuzluk için de söylendiği gibi, yerine göre biraz da takdir içeren korkusuz, yiğit anlamında da kullanılabilir.

p) Yukarıdaki BZEAGE = Arsız kelimesine, yine kötü, fena anlamındaki EY ilavesi ile kısaltılarak yapılan, yani BZE kelimesine kötü anlamında iki ayrı sözcük; GE ve EY takılarak türetilen BZEGE-Y ise; **Arsızın kötüsü, iyice arsız**, çok arsız demektir.

q) Ağz = JE kelimesi ile yapılan JE BZAGE ise, **Arsız ağız** yahut, **Ağız ve dili kötü**, yani incitici, acı sözlü kişidir.

q) Tek başına kullanılsa bile, aynı şekilde NE = göz kelimesi ile yapılan NE-A-GE kelimesi de; **göz bakımından kötü**, yani sert, fena bakışlı demektir. BZEGE-NAGE ikilisi de; hem dili, hem gözü kö-

tü, yani sözü ve bakışı acı, saldırgan, tehditkar, bu haliyle toplum dışı, kısaca **yaramaz-kötü** kişiyi anlatan bir deyimdir. (FE-A-GE sıfatı da derisi, yüzü kötü kelime anlamıyla **çirkini** ve soluk benizliyi tanımlar.)

Yukarıda (m-n-o-p) şıklarında yazılı ve BZE = Dil-söz köklü olup özetle arsız-huysuz ifade eden BZE-A-GE grubu kelimelerin;

- başına (göreceli olarak) "daha" anlamında NAH getirilerek, daha arsız, kötünün kötüsü,
- yahut sonlarına "oldukça" anlamında DIDE veya ŞE ekleri takılarak oldukça arsız,
- veya, "çok" anlamında KOD veya BE ilavesi ile çok arsız

anlamında yapılan bileşik kelimelerle kavramlar zenginleştirilmiştir. Örneğin;

NAH BZEGE NAGE WU-M-ĞOTIN = Daha huysuz/yaramazını bulamazsın;

BZEGE DIDE = oldukça arsız, iyice yaramaz;

BZEGE-Y-I-ŞE = oldukça arsızın kötüsü;

KODU JE BZAGES = Ağız ve söz bakımından çok arsız.

BZEGU/BZE kelimelerine **götürmek, taşımak** anlamındaki (HIN) fiili takılarak türetilen kelimeler:

60) BZEGU-HIN = **Söz götürmek'tir**. Olumsuzluk eki "MI" ilavesi ile yapılan BZE-MI-H = Söz götürmeyen demektir.

61) Bunun tam karşıtı BZE-GU-H ise; **Söz götüren**, insanlar arasında **söz taşıyan**, yahut **taşıyıcı dil** kelime anlamıyla **dedikoducu**'nun sıfat ve ismi olmuştur.

62-63) BLI = 7 sayısı olmak üzere dedikoducunun vasfı da BZEGUHIR (BZEGURI-HIR) BZEGU-İ-BL atasözüne göre, dedikoducu sadece duyduğunu taşımakla da kalmaz, bildiğine pek çok ilave ve iftiralar da katar, adeta **yedi dillidir**.

64) YİXHİN = **İçinden çıkarmak** fiiliyle yapılan GU-R-İXH (GUR YİZİXH)= **Yüreği yerinden çıkaran** demektir.

BZEGUH GURİXH ikilisi de; **dedikoducunun yürek çıkaran**, yani **yürek hoplatan, can yakan** türünü tanımlayan bir deyimdir.

65) BZEGU ZİREYHA = Yanında her zaman **dedikodu** türü malzeme **taşıyor, hazır bulunduruyor**, hep dedikodu yapıyor;

66) BZEGU HO-HIN = **Birisi hakkında/aleyhinde söz götürmek, dedikodu yapmak;**

67) BZEGU ZE-HO-HIN = **Birbiri aleyhine söz götürmek, karşılıklı dedikodu yapmak;**

68) **Yeniden geri taşımak**, yani **geri getirmek** anlamındaki KI-HUI-HI-JIN kelimesiyle yapılan ve Türkçe "dilinin belasını çekmek" deyimine benzeyen YİBZEGU KI-HUIHIJIN deyiimi de; kişinin başkası aleyhine dedikodu ile amaçladığı **kötülüğü**, yahut karşılık olarak hakettiği **belayı, dilinin kendisine geri getirmesi**'dir.

"GU" sözcüğüyle yapılan ve bir iş merkezi, yol, bölge-alan-arazi, coğrafi alan, ülke-vatan, dünya-yeryüzü, gökyüzü gibi, özetle en küçüğünden en büyüğüne kadar BİR YER ifade eden kelimeler:

Evvela, yukarda geçen A-GU, LHE-GU gibi kelimeler de, "merkezi" anlamlarının yanında, bu grup kavramla da ilgilidir ve bedeninin yahut organının bir bölümünü ve özellikle merkezinin, tam ortasının etrafındaki küçük bir **alanı** ifade etmektedirler. Ve özellikle, LHE-PE-GU = **Ayak ucu bölgesi**, ayağın dışında küçük bir **alandır**. Şöyle ki:

69) JZE-GU = Ocak:

JZEN = Pişmek ve ĞA-JZEN = Pişirmek fiilinden kısaca alınan JZE ile, buradaki özel anlamıyla (bir fonksiyonu **ifa yerini, iş merkezini**) ifade eden GU sözcüğü birleştirilerek; **Pişme yeri, pişirme merkezi**, yani **ocak** demek olan JZE-GU türetilmiştir.

70) BJE-GU = Avlu:

"Kapı" karşılığı BJE kelimesine "Alan-bölge" anlamıyla GU sözcüğü eklenerek yapılan BJE-GU kelimesi, -binanın içinde değil, dışında kalan bölge olmak üzere- **kapı (önü) alanı**, yani **avludur**. (Buna benzer bir de, **kapı önü** demek olan BJE-U-PE kelimesi de vardır.

71) ĞO-GU = Yol:

Tartışmasız "yol" demek olan bu kelime, eki, bileşiği olmayan, yani tek ve bütün bir sözcük olabilir. Ancak, özellikle aşağıda açıklanan ve GU sözcüğünün bölge-alan-saha ifade eden manasıyla türetilmiş kelimelerin çokluğu ve muntazam silsilesi nazara alındığında, ĞO-GU kelimesinin de GU sözcüğüyle türetilmiş olması kuvvetle muhtemeldir. Şöyle ki:

ĞO = **Yuva, in** demektir. ĞO-A-NE kelimesinin delik ifade etmesi de, atalarımızın

ilk tespitiine göre **İnin gözü** kelime anlamında teşekkül etmiş olacak. Ve ĞO-NE-DES denilen **tahtakurusu** ismi de; tahtaya oyduğu **Yuva gözünde**, yani **deliği içerisinde oturan** anlamındadır. Hepsı birer filozof icadidir.

(ĞO sözcüğünün konumuzla ilgisiz ikinci anlamı da **Sarı** olup, yukarıdaki Yuva gözü = ĞO-A-NE kelimesinin tam ters-yüz edilmesiyle yapılan NE-A-ĞO kelimesi bu defa, **Sarı Göz**, yani **sarışın** demektir ve dili bilen bunları hiçbir zaman karıştırmaz.)

Söz konusu Yuva = ĞO kelimesine, bölge-alan anlamıyla GU sözcüğü eklenerek yapılan ĞO-GU ise; **Yuva bölgesi**, yani **yuvaya geliş gidiş alanı**'nı ifade eder. Bu saha, öncelikle yuva sahibinin ve yuvasına gelen-gidenin (KA GK'O / NA GK'O) kullanıldığı bir güzergah olup, iptidai (ilk, basit) oluşumu yuvadan ve BJE-GU = **Avlu**'dan başlar, haliyle ince uzun bir alandır, dönüp dolaşıp gelinecek yer yuvadır, her yol yuvaya çıkar ve her yuvanın zorunlu olarak bir yolu olacaktır. Özetle, ĞO-GU kelimesi öncelikle **yuva** ile ilgilidir. Sonradan zamanla, her türlü geliş gidiş istikamet ve güzergahına da, yuva manası hiç hatırlanmaksızın Yol = ĞO-GU denile gelmiştir.

Not: Av. Mustafa Domaniç'in de önemli katkısı bulunan bu yazı, ĞO-GU ile ilgili pek çok kelime ve deyim örnekleriyle devam edecektir. Eleştirilerinizin 0 212-244 54 52 numarasına fakslanması temenni olunur.

